

Пише: Јован Б. Душанић
уторак, 17 август 2021 09:28

У време предизборне кампање странке су се такмичиле у обећањима која ће од њих обезбедити већи прилив иностраних инвестиција и тиме омогућити економски просперитет земље. У исто време, од економиста неолиберала непрестано слушамо теоријска објашњења о позитивним ефектима иностраних инвестиција на привредни раст земаља у коју долазе, због овладавања новим технологијама, усвајања светских принципа пословања, поспешивања међународне трговине и интеграције у светску привреду и слично.

Међутим, пракса транзиционих али и других земаља у развоју, као и озбиљна емпиријска истраживања, показују не само да иностране инвестиције не подстичу привредни раст, него да међу њима постоји негативна веза (веће иностране инвестиције – мањи раст и обратно). То потврђују бројна озбиљна емпиријска истраживања. До тога закључка дошао је проф. др Јоже Менцигера (у часопису *Kyklos*) на бази једног опсежног емпиријског истраживања којим су обухваћене скоро све постсоцијалистичке земаље у дужем временском периоду.

Један од најпознатијих светских економиста, професор Универзитета у Чикагу – Рагхурам Раџан (у књизи: *Fault Lines*), такође је обавио доста опсежно истраживање на примеру великог броја земаља у развоју и оно је показало да економије ових земаља бележе високе стопе раста када своје инвестиције финансира сопственом акумулацијом (штедњом), а да је спорији њихов економски раст што се инвестиције више финансирају из иностраних извора. Професор Р. Раџан закључује да су брзи и одрживи раст имале само оне земље у развоју које нису имале значајније иностране инвестиције.

Подсетићу и да је 2006. године формирана Комисија за раст и развој (на челу које је био нобеловац Мајкл Спенс) и она је проучила искуство и развојне моделе 13 економски најуспешнијих држава (које су у континуираном периоду од најмање 25 година оствариле просечну стопу раста изнад 7 одсто). Из њиховог Извештаја је видљиво да су се сви успешни модели базирали на високој стопи штедње и инвестиција, те да инострано задуживање не може да буде адекватна замена за домаћу акумулацију.

На крају, и искуство земаља које су успешно модернизовале своје привреде, пре свих, такозвани «азијски тигрови» Јапан, Јужна Кореја, Тајван, Сингапур, Хонг Конг (у другој половини прошлог века) показује да је један од важнијих елемената њиховог успешног развоја крије у компетентној, одговорној и ефикасној влади која је активно подржавала стварања јаких домаћих компанија и банака и поспешивала чврсту спрегу међу њима, постављала на кључна места у држави и привреди стручњаке који су чинили аутентичну националну елиту (а не компрадорску квази елиту), те се превасходно ослањала на домаћу штедњу. И Кина последњих деценија 85% инвестиција финансира из домаће штедње, а остатак отпада на стране инвестиције.

Нажалост, Србија је после петооктобарског преврата (2000) прихватила неолиберални програм економских промена (такозвани Вашингтонски договор) који је водио брзом урушавању, ионако слабашне, српске привреде. Овим програмом Србију (као и друге постсоцијалистичке земље) требало је лишити власништва над ресурсима којима располаже и довести је у такву дужничку зависност (дужничко ропство) да буде беспоговорни послушник моћних и богатих, а овај простор је третиран, пре свега, као извор јефтине и обесправљене радне снаге, те тржиште за производе и банкарске услуге западних земаља.

Због брзог урушавања српске привреде инострани инвеститори су веома брзо по багателним ценама куповали најатрактивнији део српске привреде (пиваре, цементаре, телефонија, фабрике дувана и слично), а за иностране инвеститоре су стварани и изузетно повољни услови за оснивање банака (у Србији су домаће банке затворене да би се рашчистио простор западним банкама) и великих трговинских ланаца како би могли да успоставе контролу на локалном тржишту које постаје монополизовано или картелисано. Због тога временом цене производа и услуга бележе стални раст, а број запослених и њихове плате стагнирају или чак опадају, а огромне профите које остварују инострани инвеститори неопорезоване (вештим манипулацијама – креативно рачуноводство) износе из земље.

Да би се смањио огроман број незапослених, инострани инвеститори се желе привући по сваку цену, па им држава даје огромне повластице – директне новчане субвенције (до 10.000 евра по сваком запосленом, а просечна месечна плата запосленог у тим предузећима креће се од 150-200 евра), бесплатна локација са урађеном инфраструктуром, пореске олакшице, ниже цене услуга јавних предузећа, слабија еколошка заштита, либерално радно законодавство и слично. На овом месту раније сам писао о негативним последицама такве политике (*Политика, Повластице – погрешан пут, 20.08.2010*) и која цена се за то на крају плаћа (

Пише: Јован Б. Душанић
уторак, 17 август 2021 09:28

Политика,
Цена гостољубивости, 19.04.2010).

Поред тога, прилив иностраних инвестиција (због веће понуде девиза) доводи до прецењеног курса динара што води даљем урушавању домаће привреде која постаје (и ценовно) неконкурентна. Домаћа производња и извоз постају неисплативи, а увоз веома атрактиван.

Велика је заблуда да ће иностране инвестиције развити домаћу привреду, јер то и није њихов циљ, него исисавање високих профита из земље домаћина. Уколико не остварују огромне профите инострани инвеститори прете пресељењем погона у друге земље, а свој опстанак условљавају додатним све већим повластицама. Тако уз помоћ иностраних инвестиција уместо обећаног економског просперитета долази до даљег осиромашења домаће привреде.

(24. мај 2012.)

(НСПМ)